

Foto: POLFOTO:
Anja Niedringhaus

Selvmordsadfærd blandt tidligere udsendte danske soldater

Af akademisk medarbejder Bo Andersen Ejdesgaard

Der findes kun begrænset viden om danske soldaters selvmordstanker og selvmordsadfærd. Derfor indledte Center for Selvmordsforskning i samarbejde med Forsvarets Sundhedstjeneste i 2008 forskningsprojektet "Belastende og beskyttende faktorer for selvmordstanker og selvmordsadfærd blandt tidligere udsendte danske soldater" for at skabe viden på området til gavn for tidligere og kommende udsendte soldater.

Unikt forskningsprojekt

Forskningsprojektet baserer sig på anvendelsen af fire forskningstilgange:

- Registerundersøgelse
- Spørgeskemaundersøgelse
- Uddybende interviewundersøgelse
- Interviewundersøgelse

Kvaliteterne ved de enkelte forskningstilgange giver et unikt forskningsprojekt, der tilbundsgående afdækker selvmordsadfærd blandt tidligere udsendte soldater.

Registerundersøgelse

Den registerbaserede undersøgelse omfatter 25.645 personer, der har været udsendt i tidsrummet 1990 – 2009.

Registerundersøgelsen konkluderer, at udsendte soldater generelt ikke har en større risiko for selvmordsadfærd (selvmord/selvmo-rdsforsøg) end baggrundsbefolkningen. Denne risiko synes dog, især når det gælder selvmord, at være afhængig af, hvilke missioner soldaterne har været på. Soldaterne på nogle af holdene på FN-missionen til Kroatien i 1990'erne har haft en større selvmordsrisiko end baggrundsbefolkningen.

Undersøgelsen kortlægger også risikofak-

torer i barndommen, hvor tidligere selvmordsforsøg samt psykiatriske diagnoser er de stærkeste belastende faktorer for selvmordsadfærd.

Spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaundersøgelsen omfatter 1.264 soldater udsendt i perioden 1990 til 2009 på missionerne UNPROFOR, UNCRO, IFOR, SFOR, KFOR, IRAK samt ISAF. Denne del af undersøgelsen har identificeret følgende risikofaktorer for selvmordstanker og selvmordsforsøg:

- Misbrug af stoffer samt en dårlig økonomi før første udsendelse
- Blive repatrieret
- Være konstabel i forhold til befalingsmand eller officer
- Bryde sammen under en udsendelse
- Meningsløse arbejdsopgaver under en udsendelse
- Se døde eller sårede mennesker under en udsendelse
- Overvære overgreb mod civile under en udsendelse
- At en nær kammerat er død/såret under en udsendelse
- Have tænkt på risikoen for at blive dræbt under en udsendelse
- Have haft en stor arbejdsbyrde under en udsendelse
- Deltage i et utilfredsstillende hjemkomstprogram efter en udsendelse
- En opvækst med alkoholiserede forældre
- En opvækst med psykisk syge forældre

Risikofaktorer kun for selvmordstanker:

- Være blevet skudt på og at have skudt

på andre under en udsendelse

- At skulle støtte sin nærmeste familie under en udsendelse, hvor samme er belastende
- Være magtesløs i svære situationer under en udsendelse

Risikofaktorer kun for selvmordsforsøg:

- Blive såret eller kommet til skade under en udsendelse

Af beskyttende faktorer mod selvmordstanker og selvmordsforsøg er følgende blevet identificeret:

- Deltage i et tilfredsstillende hjemkomstprogram efter en udsendelse
- Positiv støtte fra sin partner efter en udsendelse

Beskyttende kun for selvmordstanker:

- Positiv støtte fra sin partner under en udsendelse
- Positiv støtte fra sin nærmeste familie under en udsendelse
- Positiv støtte fra kammerater hjemme under en udsendelse
- Positiv støtte fra sine overordnede under en udsendelse
- Yde positiv støtte til sin partner under en udsendelse
- Positiv støtte fra sine kammerater i enheden efter en udsendelse
- At ens indsats er anerkendt af befolkningen

Uddybende Interviewundersøgelse

I den uddybende interviewundersøgelse er der gennemført 70 interviews med hjemvendte soldater.

Beskyttende for selvmordstanker og selv-

mordsforsøg er, at soldaterne kan se en sammenhæng og mening i livet, og at der er overensstemmelse mellem de værdier eller mål i tilværelsen, de prioriterer højt, og de krav og forventninger de mødes med. Mange af soldaterne kommer med eksempler på, at de ikke oplever, at Forsvarets behandling af dem under og efter deres udsendelser har været fornuftige og begribelige. De peger på, at Forsvaret ikke i tilstrækkelig stor udstrækning har evnet at håndtere de psykiske vanskeligheder, der kan opstå under og efter en mission. Det er altafgørende for soldatens livsmod, at soldaten oplever, at støtten kommer fra både familie, venner, Forsvaret og befolkningen.

Interviewundersøgelse

Der er gennemført 30 forskningsinterviews med mandlige veteraner.

Forekomst af velkendte risikofaktorer for selvmordstanker og selvmordsadfærd, som f.eks. omsorgssvigt i barndommen, suicidal transmission og tidligere selvmordsforsøg, optræder hos en del af interviewpersonerne.

Missionstype og arbejdsfunktioner har haft afgørende betydning for, hvorledes veteranerne har oplevet deres udsendelse. Kampsoldater fra Irak og Afghanistan beretter typisk om voldsomme kamphandlinger, når de skal fortælle om forhold, der har påvirket deres psykiske velbefindende, hvorimod Balkanveteraner i højere grad beretter om overgreb på civile, hvor soldaterne har følt en udtalt magtesløshed.

Fakta

- Siden 2. verdenskrig har der været udsendt mere end 100.000 danske soldater til verdens brændpunkter. Fra 1992 har Danmark deltaget i følgende større missioner:
- UNPROFOR 1992-1995 i det tidligere Jugoslavien med ca. 8.000 mand.
- UNCRO 1995-1996 i Kroatien med ca. 1.000 mand.
- IFOR 1996 i Bosnien-Herzegovina med ca. 1.616 mand.
- SFOR 1997-2004 i Bosnien med ca. 7.464 mand.
- KFOR 1999-2010 (stadig aktiv) i Kosovo

og Makedonien med ca. 8.369 mand.

- DANCON/IRAK 2003-2009 i Irak med ca. 6.406 mand.
- DANCON/ISAF 2003-2009 i Afghanistan (Kabul, Helmand-provinsen, Feyzabad, Chaghcharan, Mazar-e-Sharif, Kandahar og Lashkar Gar) med 6.348 mand.

Du kan læse mere om undersøgelserne i rapporten "Belastende og beskyttende faktorer for selvmordstanker og selvmordsadfærd blandt tidligere udsendte danske soldater" (2012), som findes på centrets hjemmeside til bestilling eller fri pdf-download.

Foto: POLFOTO:
Anja Niedringhaus

Center for Selvmordsforskning varetager forskning i selvmordsadfærd, registrering af selvmordsforsøg og vidensformidling. Centret er en selvejende institution under Social- og Integrationsministeriet.